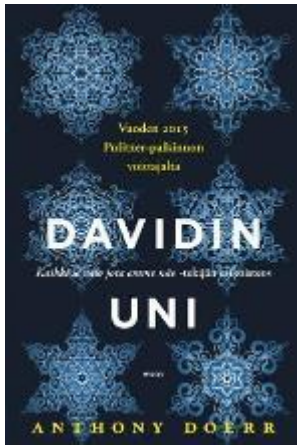

Anthony Doerr: Davidin uni

LIISAMARI SEPPÄLÄ 26.10.2016

Davidin uni on amerikkalaisen Anthony Doerrin esikoisromaani, jossa kerrotaan enneunia näkevän miehen, David Winklerin, tarina. Winkler on isä, aviomies, erakko, tohtori, turistihotellin huoltomies ja hydrologi, joka on kiinnostunut vedestä sen kaikissa olomuodoissa. Elämänsä aikana Winkler oppii tuntemaan itsensä, mikä ei ole aivan vähän, kun kyseessä on ihminen, jolle unen ja valveen ero ei aina ole itsestään selvä.

Mies, joka on kiinnostunut vedestä, haltioituu pilvien lisäksi tietenkin myös lumesta ja jäästä. Romaania onkin verrattu (Arla Kanerva, HS 3.7.2016) Peter Høegin romaaniin *Lumen taju*, jonka Grönlannissa kasvaneella päähenkilöllä Smillalla on tuntuma lumeen. Winkler taas yrittää ymmärtää veden kiertokulkua ja päättyy lopulta valokuvaamaan lumikiteitä. Aivan kuin kirjailija haluaisi sanoa, että ei ole olennaista yrittääkö hahmottaa laajoja kokonaisuuksia vai tutkiiko pieniä yksityiskohtia, koska intensiteetti ratkaisee. Samalla ohitetaan kevyesti kovin kulunut ajatus: ”jokainen lumihietale on erilainen”, ja keskitytään käsittämättömään.

Davidin unen yhteys *Lumen tajuun* on siis vahva. Yllättäen Peter Høegin *Rajatapausten* teema aika on myös Winklerin toistuvan pohdinnan kohteena:

Mitä on aika? hän kirjoitti lehtiönsä. Täytyykö ajan olla perättäistä – alkuineen, keskikohtineen, loppuineen – vai onko tämä vain yksi tapa hahmottaa sitä? Kukaties aika voi läikkyä, jäätyä ja vetäytyä; ehkä aika on kuin vesi, joka kiertää loputtomiin eri olomuodoissa. (95)

Peter Høeg toistaa *Rajatapauksissa* kolme kertaa kysymyksen: ”Mitä on aika?”

Rajatapauksissa on kuitenkin toinenkin sama teema kuin Davidin unessa, nimittäin lapset. *Rajatapauksissa* sanotaan: ”Lasta ei koskaan, ei ikinä, voi hylätä syöksemättä samalla itseään tuhoon, se on sääntö jolle ei itse mahda mitään.” (193) Aivan kuin vastineena tanskalaiselle ehdottomuudelle Doerr osoittaa, että armollisempikin tulkinta on mahdollinen. Tästä osoituksena on vaikkapa Winklerin jo tropiikissa alkanut kiintymys lapseen, josta kasvaa romaanin tärkeä henkilö. Winkler seuraa tytön kehittymistä läheltä, ja vaikka hän ei olekaan kasvattaja, on hänen vaikutuksensa tytön tulevaisuuteen merkittävä.

Pikaisen tarkastelun perusteella voisi luulla, että romaanin päähenkilö on epäsosiaalinen. Winkler luo kuitenkin elämänsä aikana syviä, merkityksellisiä ja pitkäkestoisia ihmissuhteita, joiden vaikutukset tuntuvat ajan ja maantieteellisen etäisyydenkin takaa. Winklerin verkosto

on pikemminkin syvä kuin laaja. Hädessään Winkler nojaa ihmisiin ympärillään ja saa avun usein odottamattomalta taholta.

Romaanihenkilöiden nimet on valittu huolella. Juuri kun lukija tottuu ajatukseen siitä, että jokaista nimeä ja nimen käyttöä on pohdittava, kertoja esittelee nimettömän sänkitukkaisen lihakauppiaan, jonka tehtävänä on kuunnella ja auttaa ymmärtämään. Winkler itse taistelee Goljattia vastaan:

Mutta häntä hiersi vielä pahempikin tunne: mahdollisuus, ettei hänen päätöksillään ollut merkitystä, että lopputulos oli riippumaton valinnasta, että olipa kyse toiminnasta tai toimimattomuudesta, ratkaisulla ei ollut merkitystä, ja että hänen koko pyrkimyksensä elää perhe-elämää oli päättynyt, eikä jäljellä ollut ketään, joka välittäisi siitä, luovuttaisiko hän vai jatkaisi. (267)

Uskonnollisuus on läsnä romaanissa. Ei ole sattumaa, että postitoimiston työntekijällä riippuu kaulassaan ristiinnaulitun kuva. Herman ristii kätensä ennen ruokailua. Rukouksiin vastataan.

Valo oli niin voimakasta, että silmät saattoi pitää auki vain muutaman sekunnin kerrallaan. Bussi, jonka kylkeen oli maalattu KÄRSIVÄLLISYYS JA JUMALA ja jonka ikkunoiden takana istui uneliaita naisia, jyristi ohi ja peitti hänet pölyyn. Hän löysi polun, joka erkani sivuun tieltä, ja lähti kulkemaan läpi tiheän kasvuston. Tutulla pienellä hiekkarannalla hän polvistui ja seurasi katseellaan taivaan poikki vaakatasossa leijuvia pilvenriekaleita. *Cumulus humilis fractus*, hän ajatteli. Kaikki mitä tiedän, on hyödytöntä. (107)

Romaanin englanninkielinen nimi *About Grace* viittaa myös armoon ja anteeksiantoon. Winkler onnistuu loukkaamaan ihmisiä ympärillään ja rakentaa sovintoa ajan, kukkien ja leivonnaisten kanssa päämäärätietoisesti, sinnikkäästi ja pitkäjänteisesti.

Herman nosti katseensa, ja hetken aikaa miehet tarkastelivat toisiaan, ja keittiön esineet heidän ympärillään – pilleripurkit ja jääkarhuveistos ja pojan piirustukset ja liesi ja keramiikkapyttyyn asetetut puulusikat ja ruokakomeron nuppiin ripustettu sheriffiessu – näyttivät yhtäkkiä hohtavan, värjyvän erilaisine latauksineen, jokainen astiapyyhkekin oli syttymäisillään hehkuun, kunnes jääkaapin koneisto naksautti päälle, hohde väistyi ja keittiö palautui normaalitilaansa.

Herman lusikoi taas jäätelöään. ”Hei”, hän sanoi. ”Siitä kaikesta on pitkä aika.” Sen lähemmäksi totuutta he eivät pääsisi sinä iltana. He katselivat vaitonaisina erän jääkiekkoa. Winkler vaatimalla vaati, että saisi pestä astiat. Herman vaati, että saisi ajaa hänet bussipysäkille. (344)

Romaanin tapahtumapaikkoja miettiessään moni lukija joutuu turvautumaan karttaan. Anchorageassa Alaskassa Winkler tutustuu tulevaan vaimoonsa Sandyyn. Ohiota Winkler pakenee itseään ja kohtaloaan New Yorkin kautta Saint Vincentiin, Karibialle. Kerronnan lomaan sijoittuu myös epätoivoinen etsintäretki USA:n eri osavaltioissa: Ohio, New Jersey, Virginia, Tennessee, Nebraska, Texas, New Mexico, Kalifornia ja Idaho. Kirjan teemoja käsitellään syvällisimmin talvella Eaglessa, Alaskassa, ja loppuratkaisussa palataan takaisin Anchorageen. Ihmiset Winklerin ympärillä vaikuttavat eri paikoissa, mutta lopulta kiintymys heihin ylittää ajan ja paikan rajat.

Talvi Yukon-joen lähellä luonnonsuojelualueella on monella tapaa merkittävä. Eri teemat sekoittuvat keskenään: lumi ja aika, uni ja lumet, hyönteiset ja kylmyys. Lukijalle annetaan paljon tietoa juonen taustalla vaikuttavista käsitteistä.

Talvella kokonaisia ajan lohkaraita irtosi ja putosi pois kuin jäävuoria jäätiköltä. Melkein kuin aika olisi lakannut olemasta tai se olisi määritelty itsensä uudella, aiemmin tuntemattomalla tavalla. Noina pitkinä, kuin huomaamatta lyhenevinä öinä Winkler saattoi nostaa katseensa edes tajuamatta, että päivänvalo oli tullut ja mennyt, ja ilta alkoi taas hämärtyä, ikään kuin normaali ajanmittausmenetelmä – elämä, kuolema, auringonnousu, auringonlasku – olisi ollut vain yksi tapa eikä edes kaikkein olennaisin. (317)

Doerr antaa kerronnassaan toistuvasti pieniä viitteitä tulevaan. Sen lisäksi, että tarkkasilmäinen lukija löytää vinkkejä *Davidin unen* seuraavista tapahtumista, kerronnassa on useita enteitä (kuten lyhytaaltoradio, kotilot ja tiedettä tekevä nainen) myös teokseen *Kaikki se valo jota emme näe*, joka ilmestyi kymmenen vuotta esikoisromaanin jälkeen.

Me syömme nuudeleita ja margariinia. Myös tonnikalaa. Ja purkkipersikoita, vaikka oikeastaan ne ovat hyönteisille. (315)

Sokeriliemeen säilötyt persikat saavat toki huomattavasti painavamman roolin myöhemmin ilmestyvässä vuonna 2015 Pulitzer-palkitussa teoksessa.

Purkkihedelmät ovat vain yksi esimerkki siitä, kuinka *Davidin unen* kerrontaan on sekoitettu ruuan valmistusta, ruoka-aineita, syömistä ja myös ahmimista. Lukija voi nauttia siitä, kuinka monella kekseliällä ja mielikuvituksellisella tavalla romaanissa käsitellään veden lisäksi ihmiselämän välttämätöntä rakennusainetta: ravintoa.

Laatikossa oli muovipussillinen jauhoseosta ja kirje heille kummallekin. Jauhoseoksen mukana oli lappu, resepti Felixiltä: seokseen oli tarkoitettu vatkata sekaan muniä, maitoa, sokeria ja banaaneja ja sitten paistaa se. *Hyvää joulua, amerikkalaiset!* oli Felix kirjoittanut alle. Winkler ja Naaliyah hymyilivät toisilleen: heillä ei ollut banaaneja eikä kananmunia, ja maitokin oli jauheena. Mutta he sekoittivat taikinan niin hyvin kuin taisivat ja panivat sen pannuun liedelle. Kun se kypsyi, sen tuoksu toi mieleen Karibian, Felixin, ja kun litteä leipä oli aivan kypsä, he maustoivat sen kanelilla ja leikkasivat kahtia ja söivät puolikkaansa vaitonaisina, jonkinlaisen kunnioituksen vallassa. (299)

Winkler on vahvasti likinäköinen ja täysin riippuvainen silmälaseistaan. Epäonnisten tapahtumien seurauksena hän hukkaa silmälasinsa ja elää pitkiä aikoja sekä täysin ilman laseja että epäsovivien lasien kanssa. Winkler oppii käyttämään apunaan niin suurennuslasia kuin mikroskooppiakin. Lopulta hän päätyy työhön optikkoliikkeeseen ja tekee töitä erilaisten linssien kanssa. Doerr jatkaa aiheen käsittelyä seuraavassa romaanissaan, jonka päähenkilö on sokea.

Doerrin esikoisromaanin ansiot ovat lukuisat. Juoni on rakennettu taitavasti siten, että lukijan kiinnostus säilyy alusta loppuun. Tärkeitä kohtia korostetaan monin eri tavoin. Eriytyypisistä henkilöhahmoista muodostuu monipuolinen kuva. Päähenkilön kärsimys on koskettavasti kuvattu. Teoksen rakenne on toimiva. Tekstin seassa on harkitun kauniita, aforistisia lauseita. Omintakeiset yksityiskohdat palvelevat kokonaisuutta. Kirjailijalla on sanoma, jota lukija jää pohtimaan. Teoksessa kuvataan tuoreella tavalla eri tavoin ilmenevää, monimuotoista rakkautta, jota osoitetaan useammin teoilla kuin sanoilla. Kirjailijan tyyli on vahva ja

omintakeinen. *Davidin uni* pystyy koskettamaan lukijan tunteita, ja kiintymys kestää useat lukukerrat ja tarkastelukulmat.

Anthony Doerr: *Davidin uni (About Grace)*. Suom. Hanna Tarkka. WSOY 2016. 427 sivua

Peter Høeg: *Rajatapaukset (De måske egnede)*. Suom. Pirkko Talvio-Jaatinen. WSOY 1994. 348 sivua

Liisamari Seppälä on Helsingissä asuva kirjoittamisen maisteri Jyväskylän yliopistosta